

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД)

EVALUATION OF QUALITY OF TEACHING AND LEARNING IN HIGHER EDUCATION (EUROPEAN EXPERIENCE)

Стаття присвячена оцінюванню якості викладання і навчання як складових освітньої діяльності у вищій освіті на прикладі європейського досвіду. Актуальність дослідження засвідчується низкою документів Європейського простору вищої освіти та підтверджується на державному рівні через запровадження національних стратегій навчання і викладання у європейських країнах. Аналіз наукових публікацій засвідчив виклики щодо системного підходу процесів оцінювання, балансу довіри та автономії факультетів, мотивації академічного персоналу до професійного розвитку, забезпечення участі студентів в оцінюванні та розвитку програм. Ключові фактори, на які потрібно звернути увагу при подоланні даних викликів, а саме комунікацію, роботу в команді, залучення зацікавлених сторін, збалансування системних підходів до інновацій та гнучкість. У європейських звітах погоджуємося з авторами щодо того, що ефективність діяльності університетів залежить від збалансованої роботи трьох вимірів – стратегічного врядування, академічних питань та впорядкування бізнес-процесів і оптимізації використання ресурсів. З'ясовано, що зарубіжні науковці розглядають два основні елементи оцінювання студентів: Assessment design (дизайн оцінювання) та Feedback (зворотній зв'язок). Розглянуто значення таких понять як, Summative assessment (підсумкове оцінювання), Formative assessment (формативне або поточне оцінювання), Constructive alignment (Конструктивне узгодження) та показана змістова різниця між терміном Assessment та Evaluation. Проаналізовано європейські національні ініціативи в таких країнах, як Австрія, Нідерланди, Ірландія та Норвегія. З'ясовано, що у кожного викладача є здатність розвивати свої викладацькі методи і надихати своїх студентів. Хороше викладання - це ремесло, якому можна навчитися.

Ключові слова: оцінювання, якість викладання і навчання, освітній процес, вища освіта, європейський досвід.

The article is devoted to evaluation of quality of teaching and learning as components of educational activities in higher education on the example of European experience. The relevance of the study is evidenced by a number of documents of the European Higher Education Area and confirmed at the state level through the implementation of national strategies for teaching and learning in European countries. The analysis of scientific publications revealed challenges of a systematic approach to evaluation processes, balance of trust and autonomy of faculties, motivation of academic staff to professional development, ensuring student participation in evaluation and program development. Key factors to mention when addressing these challenges are communication, teamwork, stakeholder engagement, balancing systems approaches to innovation, and flexibility. In European reports, we agree with the authors that the effectiveness of universities depends on the balanced work of three dimensions - strategic governance, academic issues and streamlining business processes and optimizing the use of resources. It has been found that foreign scholars consider two main elements of student assessment: Assessment design and Feedback. The meanings of such concepts as Summative assessment, Formative assessment, Constructive alignment are considered and the substantive difference between the term Assessment and Evaluation is shown. European national initiatives in countries such as Austria, the Netherlands, Ireland and Norway are analyzed. It has been found that every teacher has the ability to develop their teaching methods and inspire their students. Good teaching is a craft you can learn.

Key words: evaluation, quality of teaching and learning, educational process, higher education, European experience.

УДК 371.134.379.85(44)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.41>

Паламарчук О.Ф.,
канд. пед. наук,
ст. науковий співробітник відділу
забезпечення якості вищої освіти
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність дослідження оцінювання якості викладання і навчання як складових освітньої діяльності у вищій освіті засвідчується низкою документів Європейського простору вищої освіти, починаючи з Лондонського комюніке 2007 року, в якому зазначалося про створення більш гнучких підходів до навчання в системі вищої освіти. У 2009 році у Львівському комюніке застосування різних підходів до викладання стало одним із принципів дотримання європейських стандартів із забезпечення якості вищої освіти [2]. Після Єреванського комюніке 2015 року, значна увага стала приділятися підвищенню якості та релевантності навчанню і викладанню [2]. Вагомим поштовхом для оцінювання якості навчання і викладання стала Teaching Excellence Framework

у Великій Британії, після якої в подальшому були прийняті європейські принципи навчання і викладання, а в Болонському звіті 2018 року був присвячений цілий розділ щодо даного питання [2]. Також актуальність оцінювання якості викладання і навчання підтверджується на державному рівні через запровадження національних стратегій навчання і викладання у країнах Європейського простору вищої освіти.

У вітчизняних нормативно-правових документах також акцентується увага на розвитку та вдосконаленню якості вищої освіти як однією з умов інтеграції вищої освіти України в Європейський простір [2]. Забезпечення в університетах України оцінювання якості викладання і навчання як складових освітнього процесу, яке б відповідало вимогам і тенденціям Європейського простору вищої

освіти, актуалізує потребу вивчення досвіду європейських країн щодо оцінювання якості викладання і навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових публікацій засвідчує виклики щодо системного підходу процесів оцінювання, балансу довіри та автономії факультетів, мотивації академічного персоналу до професійного розвитку, забезпечення участі студентів у оцінюванні та розвитку програми, заохочення відповідальності на всіх рівнях університету, брак ресурсів [4]. Ключові фактори, на які потрібно звернути увагу при подоланні даних викликів, а саме комунікацію, роботу в команді, залучення зацікавлених сторін, збалансування системних підходів до інновацій та гнучкість.

У європейських звітах погоджуємося з авторами щодо того, що ефективність діяльності університетів залежить від збалансованої роботи трьох вимірів – стратегічного врядування, академічних питань та впорядкування бізнес-процесів і оптимізації використання ресурсів [4]. Також у звітах цікавим для нас є пріоритетний напрям роботи щодо удосконалення викладання та навчання, створення Національного форуму викладання та навчання, в якому зібрані ключові онлайн викладацькі та дослідницькі ресурси. Вражають результати роботи форуму, які розробили перші теми вдосконалення навчання та навчання в Ірландії, встановили маршрути для сертифікованого розвитку цілеспрямованих навчальних навичок, створити спеціалізовані цифрові ресурси для перетворення викладання, створити мережу для спілкування, консультацій та поширення, а також мобілізувати та залучати студентів до покращення викладання та навчання [9].

Зарубіжні науковці розглядають два основні елементи оцінювання студентів: *assessment design* (дизайн оцінювання) та *feedback* (зворотній зв'язок). Дизайн оцінювання стосується педагогічної філософії, дисциплінарності, моделей оцінювання та те, що ми знаємо про способи навчання студентів. Іншими словами, це оцінка впливати на навчання. Оцінювання як зворотний зв'язок більше зосереджено на практиці вдосконалення навчання студентів [3]. Якщо говорити про зворотній зв'язок, то це комплексне питання, яке включає в себе відмінність між *Formative assessment* (поточним оцінюванням) та *Summative assessment* (підсумковим оцінюванням). *Summative assessment* (підсумкове оцінювання) фокусується на заключному оцінюванні набутих результатів навчання. Як правило, оцінка або бал заноситься у відомість (звіт) [6].

Formative assessment (формативне або поточне оцінювання) також відоме під назвою «оцінювання задля навчання» (*assessment for learning*), поточне оцінювання відбувається у процесі навчання, на відміну від *Summative assessment* (підсумкового

оцінювання), яке має місце по завершенні теми або циклу занять [6].

Деякі автори стверджують, що підсумкове оцінювання спотворює навчання, оскільки формальні оцінки, штучні та тривожні вправи, це далеко не найкращий спосіб встановлення того, що студенти розуміють і що вони можуть зробити. Ми частково погоджуємося з авторами, оскільки, на нашу думку, для успішного оцінювання навчання студентів потрібно поєднувати як формативне так і підсумкове оцінювання.

У наукових працях зарубіжних дослідників зустрічається термін *Constructive alignment* (Конструктивне узгодження), це певна модель дизайну викладання і навчання [8]. Даний принцип застосовується для планування заходів з викладання і навчання та завдань з оцінювання, які напряду стосуються запланованих результатів навчання. Авторі стверджують, що модель будується на теорії конструктивізму та студентоцентризму. Під заплановані результати навчання обираються методи навчання та викладання, в які студент буде залучений для їх досягнення та завдання викладача полягає в тому, щоб створити навчальне середовище таким чином, щоб студент міг показати свої здібності та досягнення, а викладач їх оцінити відповідно до запланованих результатів навчання [8].

Вітчизняний автор уточнює змістовне наповнення термінів «*assessment*» та «*evaluation*» та пошук українських еквівалентів, здатних адекватно передати зміст даних термінів в україномовному освітологічному дискурсі [1].

Дослідницею було з'ясовано, що оцінювання, яке позначається терміном «*assessment*», є органічною складовою процесу викладання і навчання і застосовується в контексті оцінювання викладачем студентів, інших здобувачів освіти, задля вимірювання успішності, прогресу у навчанні, здобутих навчальних результатів;

«*Evaluation*» передбачає оцінювання у значно ширшому контексті: організація викладання і навчання, освітня діяльність, освітня політика тощо; Це можуть бути студенти, які оцінюють викладання, освітню програму, зміст та корисність її навчальних дисциплін тощо; це також можуть бути викладачі, які розробили освітню програму, викладають навчальні дисципліни та у ході її оцінювання вносять зміни до її змісту, методів викладання [1]. Погоджуємося з автором у тому, що пошук еквіваленту для передачі необхідного змісту термінів, домовленість освітянської спільноти щодо їх регулярного вжитку значно б полегшила обговорення важливого питання оцінювання у вищій освіті.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загальні аспекти питання якості викладання і навчання у вищій освіті висвітлено

у багатьох працях, проте мало приділено уваги на виокремлення європейського досвіду оцінювання якості викладання і навчання як складових освітньої діяльності університету.

Мета статті. Мета статті полягає в аналізі європейського досвіду оцінювання якості викладання і навчання як складових освітньої діяльності у вищій освіті.

Виклад основного матеріалу. У звіті L. Bunescu та M. Gaebel «National Initiatives in Learning and Teaching in Europe. A report from the European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching (EFFECT) project» зазначається про національні стратегії навчання та викладання у чотирьох країнах, таких як Австрія, Ірландія, Нідерланди та Норвегія. Детальніше розглянемо кожну з них [5].

Австрія: За даними Федерального міністерства науки, дослідження та економік, існує спеціальне навчання та існуючі рамки політики викладання, які сприймаються австрійськими університетами як низка ініціатив. Рамки політики навчання та викладання Австрії містять такі основні ініціативи:

Національний план розвитку університетів, який існує з 2016 року, має на меті покращення та зміцнення системи вищої освіти, покращення якості викладання та відповідних показників результатів у навчанні, підтримці дослідників на ранніх стадіях та збільшення інтернаціоналізації та мобільності студентів [5].

Забезпечення та розвиток якості викладання є предметом зовнішнього аудиту якості системи управління, яке австрійські заклади вищої освіти повинні пройти через Агентство, зареєстроване EQAR7, з 2012 року.

Угода про співробітництво між Міністерством освіти, науки та досліджень та окремих державних університетів існує з 2007 року.

Хоча підвищення викладання не регулюється на національному рівні, воно частково включено до складу договору про виконання: державні університети зобов'язуються стежити за якістю викладання та підтримувати успіхи студентів. Низька продуктивність університетом у досягненні конкретних цілей призведе до скорочення державних коштів [5].

Ірландія: На початку 2000 -х років Ірландія створила свій Стратегічний інноваційний фонд (SIF), який фінансує спільні проекти у навчанні та викладанні. Успіх проектів, що фінансуються SIF викликав питання щодо того, як створити структуру для покращення навчання та викладання за підтримки сталого фінансування. Наприкінці 2012 року був створений Національний форум для вдосконалення викладання та навчання [7].

Форум підтримує досконалість у навчанні та викладанні у всіх закладах вищої освіти та має на меті підвищення якості навчання для всіх студентів.

Форум керує навчанням та викладанням, розробляючи дорожню карту для цифрового потенціалу, впроваджуючи національну рамку професійного розвитку для всього академічного персоналу, який викладає у закладах вищої освіти. В Ірландії існує міцна доказова база, що пов'язує дисциплінарні та педагогічні мережі. Розвиток національних нагород за вплив на навчання від форуму допомогли схвалювати та ділитися видатними методами навчання і викладання. Таким чином, створення та функціонування форуму показує бажання Ірландії до покращення навчання та викладання [7].

Нідерланди: Міністерство освіти, культури і науки Нідерландів, започаткувало у 2015 році «The Value of Knowledge, Strategic Agenda for Higher Education and Research 2015-2025» [5]. Це підтверджує, що нинішня система вищої освіти в Нідерландах якісна і конкурентоспроможна, та пропонує деякі цілі щодо того, як зробити освіту належним чином надійною для майбутнього. Це включає в себе освіту світового рівня, доступність, розвиток талантів, різноманітність та соціальну активність.

Всі ці амбіції залежать від посилення якості освіти, в якому академічний персонал є рушійною силою цього процесу. Академічний персонал має величезне значення для якості освіти. Викладачі повинні постійно розвиватися у напрямку своєї дисципліни та у своїх викладацьких умінь, наприклад ознайомлюватися з новими формами освіти, такими як цифрова освіта [5].

На національному рівні, визначаються пріоритети щодо інтенсифікації освіти, фасилітація студента, відповідні навчальні засоби та професіоналізація викладачів.

Норвегія: У січні 2017 року Міністерство освіти та дослідження опублікували офіційну публікацію до парламенту під назвою «Quality Culture in Higher Education» [5]. У тексті представлено основну інформацію уряду щодо цілей та очікування вищої освіти, щодо підвищення якості освіти та національних заходів у цьому сенсі. У публікації закликаються заклади вищої освіти забезпечити, щоб їх студенти не тільки закінчили навчання з навичками, які затребувані сьогодні, але, щоб вони були адаптовані до ринку праці майбутнього. В додатку, у документі підкреслено системне значення вдосконалення навчання, заявивши, що якість освіти має бути відповідальністю академічного середовища, включаючи наукове керівництво.

Висновки. У кожного викладача є здатність розвивати свої викладацькі методи і надихати своїх студентів. Хороше викладання - це ремесло, якому можна навчитися.

Водночас студенти повинні бути частиною культурного та академічного середовища, яке зосереджується на освіті. Найважливіше, що студенти повинні стати частиною культури якості,

в якій існує спільна відповідальність щодо постійного пошуку шляхів її покращення.

Таким чином, ми бачимо, що поліпшення якості навчання і викладання у вищій освіті стало в пріоритеті Болонського процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. О. Оржель. Удосконалення викладання та навчання: у пошуку українських еквівалентів термінів «assessment», «evaluation», «appraisal». 2021. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2020. № 2 (10). URL: [Contributing to Teaching and Learning Enhancement: in Search of Ukrainian Equivalents for Appraisal, Assessment, Evaluation | International Scientific Journal of Universities and Leadership \(ul-journal.org\)](#)
2. Теоретичні основи політики та механізмів забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах у контексті євроінтеграції: препринт (аналітичні матеріали) / О. Базелюк, Ю. Вітренко, О. Воробйова, В. Ворона, М. Дебич, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. Ж. Таланової. – Електронне видання. – Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2021. – 192 с.
3. D. Nicol "Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. 2017. URL: [7 Principles of good feedback document_Final.pdf](#)
3. A. Gover. Evaluation of Learning and Teaching. Thematic Peer Group Report. 2021. URL: [eua tpg report 4 - evaluation of learning and teaching.pdf](#)
4. L. Bunescu, M. Gaebe. National Initiatives in Learning and Teaching in Europe. A report from the European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching (EFFECT) project. 2020. URL: [national initiatives in learning and teaching in europe.pdf](#)
5. L.Norton. Assessing student learning. Routledge. 2008. URL: [A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education Enhancing academic and Practice.pdf0.pdf](#)
6. National Forum for the Enhancement of Teaching and Learning. 2021. URL: [Homepage - National Forum for the Enhancement of Teaching and Learning in Higher Education](#)
7. Parkin, D. Leading Learning and Teaching in Higher Education. Routledge. 2017. 250 p. URL: <https://www.routledge.com/Leading-Learning-and-Teaching-in-Higher-Education-The-key-guide-to-designing/Parkin/p/book/9780415598880>
8. Thomas Estermann, Veronika Kupriyanova and Michael Casey. Efficiency, Effectiveness and Value for Money: Insights from Ireland and Other Countries. 2018. URL: <https://eua.eu/resources/publications/756:efficiency,-effectiveness-and-value-for-moneyinsights-from-ireland-and-other-countries.html>